

ПЕДАГОГІЧНИЙ АЛЬМАНАХ «АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА»

Збірник матеріалів

**V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених**

(6 листопада 2025 року)

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Державний заклад
«ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ПЕДАГОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ імені К. Д. УШИНСЬКОГО»

ФАКУЛЬТЕТ ДОШКІЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СІМЕЙНОЇ ТА СПЕЦІАЛЬНОЇ
ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5
6 листопада 2025 року

Одеса
Видавництво ТОВ «Лерадрук»
2025 рік

Рекомендовано до друку Вченою радою університету Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського» (протокол №5 від 30.10.2025).

Рецензенти:

Листопад О. А. – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри дошкільної педагогіки, ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д. Ушинського»;

Бабчук О. Г. – кандидат психологічних наук, доцент, завідувач кафедри психології та педагогіки, Одеський державний університет внутрішніх справ.

Педагогічний альманах «Актуальні проблеми дошкільної освіти: теорія та практика»: збірник матеріалів V Всеукраїнської конференції здобувачів вищої освіти і молодих учених (6 листопада 2025 року). Одеса: Видавництво ТОВ «Лерадрук», 2025. Вип. V. 272 с.

ISBN: 978-617-7768-55-4

Організаційний комітет:

Богуш А. М. – дійсний член НАПН України, доктор педагогічних наук, професор (голова);

Сторож В. В. – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (заступник голови);

Кавиліна Г. К. – кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології (відповідальний секретар);

Булгакова О. Ю. – доктор психологічних наук, доцент, декан факультету дошкільної педагогіки та психології;

Тубичко Ю. О. – старший викладач кафедри сімейної та спеціальної педагогіки і психології.

Матеріали збірника відображають наукові дослідження і їх результати, здобуті в процесі науково-дослідної роботи студентів та молодих науковців, які навчаються у закладах вищої освіти України.

Відповідальність за зміст, точність цитат, прізвищ і представлених даних несе автор.

ЗМІСТ

Розділ І. Теоретичні аспекти дошкільної освіти у сучасному вимірі

<i>Архипенко І. В.</i> Розвиток навичок дружньої взаємодії у дітей дошкільного віку в процесі організації ігрової діяльності.....	6
<i>Драгой Л. О.</i> Особливості етнічної толерантності у дітей дошкільного віку.....	12
<i>Ковиліна В. Г., Ковригіна О. В.</i> Роль фольклорних традицій у становленні емоційної культури дітей дошкільного віку.....	17
<i>Кудрявцева О. А., Дибець А. Л.</i> Ігри спортивного характеру як інструмент розвитку фізичних якостей дітей старшого дошкільного віку.....	24
<i>Кудрявцева О. А., Казімірчук Г. Є.</i> Вплив ігрової діяльності на формування уявлень старших дошкільників про український національний одяг.....	32
<i>Сторож В. В.</i> Цифрова залежність дітей дошкільного віку.....	40

Розділ ІІ. Інноваційні методи та технології у просторі дошкільної освіти

<i>Березовська Л. І., Потапчук Т. В.</i> Теоретичне обґрунтування педагогічних умов формування толерантності майбутніх вихователів на засадах педагогіки партнерства.....	49
<i>Безпрозвана Г. О.</i> Формування мовно-мовленнєвої особистості вихователя ЗДО.....	56
<i>Бабчук М. І., Кузьменко О. С.</i> Формування образу тіла як психологічний процес у осіб, залучених до танцювальної діяльності.....	62
<i>Мельник С. Х.</i> Традиційні і нетрадиційні методики загартування дітей дошкільного віку та методика їх використання.....	68
<i>Начева Ю. В.</i> Літературні ігри як метод формування художньо-мовленнєвої компетенції у дітей передшкі-	

Розділ І

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СУЧАСНОМУ ВИМІРІ

РОЗВИТОК НАВИЧОК ДРУЖНЬОЇ ВЗАЄМОДІЇ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ В ПРОЦЕСІ ОРГАНІЗАЦІЇ ІГРОВОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

**Здобувачка першого рівня
вищої освіти І. В. Архипенко**

Трансформації, які відбуваються у житті суспільства, зокрема економічні, політичні та соціальні зміни, а також війна, значною мірою впливають на процес виховання підростаючого покоління. Серед важливих чинників, які формують особистість дитини, є взаємини між людьми, зокрема між дітьми. Ці взаємодії базуються на емоційній близькості, довірі, відкритості та щирості, що є основою для розвитку соціальних навичок. У процесі спілкування з однолітками дитина не лише пізнає себе, а й відкриває для себе навколишній світ, а також реалізує потребу в позитивному ставленні до себе та інших.

Це питання має важливе значення і в нормативно-правових актах, зокрема у Законі України «Про дошкільну освіту» та Базовому компоненті дошкільної освіти, де підкреслюється важливість формування гармонійних взаємин серед дітей для їх успішної соціалізації та розвитку. У цих документах зазначено, що для повноцінного розвитку дитини дошкільного віку необхідне створення розвивального середовища, в тому числі через ігрову діяльність. Гра є тією діяльністю, яка найбільшою мірою відповідає потребам дитини, сприяючи її розвитку, вивченню навколишнього світу та формуванню соціальних взаємодій.

Метою дослідження є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка особливостей формування дружніх взаємин серед дітей старшого дошкільного віку у процесі ігрової діяльності.

Потреба дітей дошкільного віку у спілкуванні з однолітками тісно пов'язана з прагненням до самопізнання та формування власної самооцінки через порівняння себе з іншими. Як зазначають українські дослідники (І. Бех, А. Богуш, О. Кононко, В. Кремень, В. Кузь, І. Зязюн, Н. Побірченко, Т. Поніманська та ін.), уже на третьому році життя у дітей починає проявлятися активна потреба в міжособистісній взаємодії, яка з віком поступово зростає.

І. Бех підкреслює, що саме у дошкільному віці найбільш активно розвивається здатність до емпатії [2, с. 19], яка формується через емоційні взаємини з близькими дорослими та ровесниками. Учений акцентує увагу на тому, що без гармонійного розвитку емоційної сфери неможливе повноцінне розуміння процесів становлення особистості дитини та пробудження в ній глибоких людських почуттів [2].

Дослідження В. Котирло також мають вагоме значення для розкриття специфіки емоційного розвитку дітей дошкільного віку. Учена розглядала емоційну сферу як базову складову формування цілісної особистості. На її думку, формування таких почуттів є можливим лише за умови, якщо дитина перебуває в атмосфері любові, довіри, поваги та доброзичливості з боку дорослих [1].

Уміння дітей дошкільного віку ефективно взаємодіяти одне з одним виступає одним із провідних завдань їхнього особистісного розвитку. Комунікативна діяльність і процес спілкування є необхідними умовами для успішної соціалізації дитини та її адаптації до нових соціальних ситуацій. Заклад дошкільної освіти відіграє важливу роль у цьому процесі, адже саме тут діти набувають перших систематизованих навичок взаємодії: встановлюють товариські стосунки, опановують правила колективної гри, вчаться

вирішувати суперечності, ділитися переживаннями та позитивними емоціями [3].

Залучення дітей дошкільного віку до спільних ігор значною мірою сприяє розвитку їхніх комунікативних навичок, а також навичок ввічливості, спокійної взаємодії, уміння ділитися та слухати інших; допомагає формувати в дітей здатність до домовленостей і виконання правил. Згідно з Базовим компонентом дошкільної освіти та сучасними програмами, дитина повинна демонструвати турботу, ввічливість і уважність до інших у процесі спільної діяльності, що проявляється в умінні дякувати, вибачатися, просити дозволу та в інших соціальних нормах [4, 21].

Аналіз наукової літератури дозволив виділити кілька ключових чинників, що сприяють формуванню дружніх взаємин у дітей дошкільного віку. Серед них: створення атмосфери довіри, взаєморозуміння та доброзичливості в процесі спілкування; розвиток уміння вступати в діалог, підтримувати бесіду, проявляти толерантність і ввічливість; навчання співпереживанню, адекватному емоційному реагуванню на різні ситуації, які виникають у процесі спілкування; формування вмінь домовлятися, узгоджувати свої дії з іншими дітьми, знаходити компроміси та проявляти взаємну повагу [6].

Експериментальне дослідження було проведено на базі закладу дошкільної освіти № 63 міста Одеси. У дослідженні взяли участь 48 дітей старшого дошкільного віку, серед яких 24 дитини входили до експериментальної групи (ЕГ), а 24 – до контрольної групи (КГ).

Для оцінки рівня сформованості дружніх взаємин у дітей було проведено спостереження за їхньою поведінкою під час різних видів діяльності, зокрема ігрової. Також було проведено опитування для з'ясування рівня розуміння дітьми таких понять, як «дружба» та «дружні взаємини».

Показниками, за якими оцінювалась сформованість дружніх взаємин, стали:

- бажання дітей брати участь у спільній діяльності з іншими дітьми;
- причини виникнення конфліктів серед дітей;
- готовність дітей до взаємодії під час ігрової діяльності.

Критеріями стабільності дитячих взаємин стали:

- тривалість ігор;
- кількість учасників у грі;
- розподіл ролей;
- змістовність гри.

Аналіз отриманих даних показав, що взаємини між дітьми під час гри мали поверхневий характер. Діти не могли утримувати тривалі ігри, виконували дії лише з окремими предметами, не ділилися іграшками і не демонстрували комунікативної взаємодії під час гри.

На основі спостережень та оцінок, наданих вихователем для кожної дитини, було визначено рівні розвитку дитячих взаємин.

Опис рівнів взаємин виглядає так: Високий рівень демонстрували діти, які охоче і без труднощів вступали в ігрову діяльність з однолітками, швидко встановлювали комунікативну взаємодію, проявляли ініціативу в грі, брали на себе певні ролі та активно розвивали сюжет гри. Такі діти були не конфліктними, доброзичливими, ввічливими, мали багато друзів.

Достатньому рівню відповідають діти, які демонструють позитивне ставлення до себе, проявляють ініціативність у процесі спілкування під час ігор, але зазвичай взаємодіють лише з тими, з ким вони мають дружні стосунки. Ці діти схильні до конфліктів, не завжди готові поділитися іграшками чи поступитися іншому, а також мають нестабільність у дотриманні правил гри.

До низького рівня було віднесено дітей, які не виявляють ініціативи у ігровій діяльності. Вони часто мовчазні, не можуть узгоджувати свої дії з іншими, заважають ін-

шим дітям гратися, не діляться іграшками, а їх поведінка може бути грубою щодо однолітків.

На другому етапі дослідження було встановлено рівні усвідомлення дітьми норм і правил спілкування в процесі взаємодії, а також їх дотримання в реальній діяльності.

У ході роботи з дітьми використовувалися художні твори, зокрема читання та обговорення оповідань В. Сухомлинського, таких як «Важко бути людиною», «А серце тобі нічого не наказало», «Білка і добра людина». Після їх читання вихователь ставив питання: «Що для тебе означає дружба?» і «Як потрібно спілкуватися?»

Аналізуючи відповіді дітей, було встановлено, що поняття «дружба» вони трактують як «коли всі зі мною дружать, все дають, граються» (64,3%), або як «коли мене не ображають» (32,3%).

Відзначимо, що такі ігри, як «Ланцюжок довіри», «Театр добрих справ» або «Будуємо місто разом», можуть стати ефективними інструментами для розвитку вміння працювати в команді, вирішувати конфлікти і виражати свої емоції, що сприятиме розвитку дружніх взаємин серед дітей [5, с. 34-38].

Зазначимо, що ігрова діяльність є однією з провідних форм організації життєдіяльності дітей, що сприяє формуванню міжособистісних взаємин та розвитку толерантності і гуманного ставлення один до одного [5, с. 109-110].

Найбільш виразно знизився відсоток дітей, у яких на констатувальному етапі спостерігався низький рівень дружніх взаємин. У експериментальній групі цей показник зменшився з 52,2 % до 16,7 %, що свідчить про позитивні зміни у поведінці та соціальній взаємодії дітей. Водночас у контрольній групі на низькому рівні залишалося 50,5 % дітей, що лише незначно знизилося з початкових 52,4 %. Ці результати підтверджують ефективність впроваджених методик у межах експерименту, що призвели до значного покращення дружніх взаємин у дітей експериментальної

групи, на відміну від контрольної групи, де зміни були менш значущими.

Щодо виконання завдання на основі читання художніх творів, зокрема оповідань В. Сухомлинського, результати показали, що діти експериментальної групи продемонстрували значно глибше розуміння таких понять, як «дружба» та «дружні взаємини», ніж діти контрольної групи. Це вказує на те, що методика мала позитивний вплив на розвиток соціальних і комунікативних навичок у дітей ЕГ.

Отже, порівняльні дані, отримані на контрольному етапі дослідження, підтверджують ефективність застосованої методики у формуванні дружніх взаємин у дітей старшого дошкільного віку. Вона сприяла розвитку комунікативних і соціальних навичок у дітей експериментальної групи, що дозволяє зробити висновок про позитивний вплив запропонованих завдань на формування міжособистісних взаємодій у процесі ігрової діяльності.

В перспективі подальшого дослідження вбачаємо впровадження методики розвитку навичок дружньої взаємодії у дітей дошкільного віку в процесі організації ігрової діяльності для формування дружніх взаємин у дітей дошкільного віку в закладах дошкільної освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Гончаренко А.М. Педагогічні умови та шляхи формування гуманних взаємин старших дошкільників. *Теоретично-методичні проблеми навчання і виховання. Збірник наукових праць: педагогічні науки*. Київ: Фенікс, 2020. С.22-24.

2. Гончарова-Горянська М. В. Гра як засіб формування соціальної компетентності дошкільнят. *Теоретико-методичні проблеми виховання дітей та учнівської молоді*: зб. наук. пр. Київ, 2014. Вип. 6, кн. 1. С. 162–167.

3. Дубина Л. Розвиток у дітей комунікативних здібностей. *Дошкільне виховання*. 2018. №10. С. 26-36.

4. Каміненко В. Роль оцінки у формуванні взаємовідносин старших дошкільників. *Дошкільне виховання*. 2023. №7. С. 14-16.

5. Про затвердження Базового компонента дошкільної освіти в Україні. Наказ МОН від 12.01.2021 року № 33. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazoviy-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>

6. Тарасенко Г.С. Організація дитячої ігрової діяльності в контексті наступності дошкільної та початкової освіти: навчально-методичний посібник Київ : ВД «Професіонал», 2023. 320 с.

ОСОБЛИВОСТІ ЕТНІЧНОЇ ТОЛЕРАНТНОСТІ У ДІТЕЙ ДОШКІЛЬНОГО ВІКУ

Магістрантка Л. О. Драгой

Проблема формування етнічної толерантності у сучасному суспільстві набуває особливого значення, адже світова спільнота дедалі частіше стикається з викликами, пов'язаними з міжкультурною взаємодією, зростанням міграційних процесів, необхідністю мирного співіснування представників різних національностей, мов і культур. Україна, як поліетнічна держава, у якій проживають десятки народів і народностей, потребує формування в підростаючого покоління стійкої позиції поваги до культурного розмаїття [1]. Особливої уваги в цьому контексті заслуговує дошкільний вік, оскільки саме в цей період закладаються основи особистісного розвитку, моральної свідомості та соціального сприйняття інших людей.

Етнічна толерантність визначається як готовність і здатність особистості приймати представників інших етносів без ворожості, поважати їх право на відмінність, визнавати рівність усіх народів. Вона передбачає визнання того,

Збірник матеріалів
V Всеукраїнської конференції
здобувачів вищої освіти і молодих учених

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ
ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ:
ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Випуск 5

6 листопада 2025 року

Виготовлено з готового оригінал-макету
Технічне редагування матеріалів збірника – О.І. Кисельова.

Підписано до друку 03.11.2025 р. Папір офсетний. Формат 60×90/16.
Гарнітура «Times New Roman». Ум.-друк. арк. 16,3.
Тираж 300 прим. Зам. № 37.

Видавництво ТОВ «Лерадрук»
Свідоцтво ДК № 2645 від 11.10.2006 р.
м. Роздільна, вул. Європейська, 44.
E-mail: leradruk@gmail.com